

KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE CUMHURİYETİN TARIM POLİTİKALARI

Prof. Dr. Ali İrfan İLBAŞ
Dekan

Kırgızistan Türkiye Manas
Üniversitesi
Ziraat Fakültesi

iilbas@gmail.com

CUMHURİYET ÖNCESİ DURUM

- Osmanlı ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıydı. Tımar sistemi geçerliydi.
- Bu sistemle tarım teknolojisinde önemli bir gelişme olmamış, ancak, ülkenin ihtiyaçlarını sağlanabilmiştir.
- Vergi gelirlerinin ve ihracatın çoğu tarımsal ürünlerden oluşmaktaydı.
- XVI. Yüzyıl ortalarında Tımar sistemi bu büyüklükteki bir devletin ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelerek devrini tamamlamıştır.

TANZİMAT VE SON DÖNEMLER

Osmanlı Devleti'nin son döneminde tarımsal üretim milli gelirin %65'ini oluşturmaktaydı.

Tanzimat döneminde tarımın canlanması için bir çok çalışmalar başlatılmıştır. Örneğin pamuk üretimi, incir, üzüm ve tütün gibi ürünlerin üretim ve dış satımı artmıştır. Konyada bir tarım borsası kurulmuştur. Ancak bu gelişmeler yetersiz kalmıştır.

I. Dünya Savaşı yıllarında ise Osmanlı'nın ekonomik yapısı gittikçe bozulmuştur.

Devlet sadece “vergi ve asker” toplamak zorunda kalmıştır.

V. Elzem'in ifadesine göre 1914- 1918 arasında buğday üretimi %47, tütün %5, kuru üzüm %54, fındık %65, yaş koza %69'a düşmüş, koyun sayısı %45, keçi sayısı %33 azalmıştır.

Osmanlı tarımı da çok ağır yaralar almıştır...

Cumhuriyet Kurulduğunda Durum

Yeni kurulan, yaklaşık **13 milyonluk** «Türkiye Cumhuriyeti» halkının;
%90'ı okuma yazma bilmemekte,
%80'den fazlası geçimini tarımsal faaliyetlerden sağlamaktadır.

Emek ve hayvan gücüne dayalı geleneksel tarım yöntemi var. Verim çok düşük.

Çiftçiden alınan aşar vergisi, aynı olup hasılatın yaklaşık % 10'u, çok ağır.

Dengeli bir toprak dağılımı yok, kazanca bağlı adil bir vergi sistemi yok, yeterli toprak, sulama, gübreleme, mekanizasyon, tohum geliştirme, kredi desteği, ürün değerlendirme, ulaşım, depolama ve pazarlama imkanları sınırlı, ulaşım araçları ve yollar yetersiz.

Belirgin bir tarım politikası yok

Oysa bu dönemde,
Sanayileşen ülkelerde,
tarım ürünlerine olan talep artmış,
tarım işletmeleri de bu talebi karşılamak için yapı değiştirmiş,
sanayinin ürettiği girdi ve teknolojiyi kullanarak entansif tarım yapan işletmelere dönmüştür.

Ülkeler arası ticaret gelişirken,
ekonomi politikası içinde tarım sektörü de önemli ölçüde desteklenmiştir.

Ulaşım olanaklarının genişlemesi ile ürünlerin ve girdilerin taşınması, işlenmesi ve ticareti kolaylaşmış,
bu zincirleme etki ile üretim daha da artmış, Tarım politikaları oluşmuştur.

İlk Müdahale ve Yönlendirme

Atatürk, 1 Mart 1922 TBMM açılış konuşmasında tarımın önemine dikkat çekmiş, 1923 yılında tarımla ilgili ilk beyannameyi yayınlamıştır.

Buna göre Atatürk,

- Aşar vergisinin ıslah edilmesini,
- Tütün tarımı ve ticaretinin yeniden düzenlenmesini,
- Ziraat Bankasının sermayesini artırarak çiftçilerin daha uygun ve daha fazla kredi ile desteklemesini,
- Tarım makinalarının ithalini,
- Hayvan ıslahı ve sayısını artıran önlemlerin alınmasını istemektedir.

İzmir İktisat Kongresi

(17 Şubat – 4 Mart 1923)

Kongreye her kazadan 3'ü çiftçi olmak üzere, tüccar, sanayici ve işçi temsilcilerinden oluşan toplam 1135 temsilci katılmıştır. Serbet Piyasa Ekonomisinin uygulanmasına karar verilmiştir.

Kongrede Tarımla ilgili aşağıdaki konular ele alınmıştır;

- Kredi sorununun çözümü,
- Hayvan hastalıklarının önlenmesi,
- Modern tarım araçları ve iyi cins tohum sağlanması,
- Toparak reformu ve tarımsal alt yapı yatırımları,
- İç ticareti geliştirecek pazar yerlerinin ve borsaların kurulması.

Hedeflerin Gerçekleşmesi

TBMM 17 Şubat 1341(1925) tarih ve 552 sayılı ‘Aşarın ilgası ile Yerine İkame Edilecek Vergi Hakkında Kanunla’’ Osmanlı Devleti’nden intikal etmiş olan **aşar vergisi tamamen kaldırılmıştır.**

Arazinin gayr-i safi hâsılatı üzerinden çoğu kez aynı olarak alınan aşar vergisi yerine, kazançtan alınan nakdi vergi sistemi getirilmiştir.

Vergi sistemindeki bu önemli değişiklik ziraat kesiminin Kapalı iktisadi yapıdan çıkarak, nakit ihtiyacının karşılanması için zirai ürünlerin pazara yönelmesini sağlamıştır.

Böylece çiftçiler daha çok motive edilerek kendi sermayelerini oluşturmaya yönelir ve bankalarda sermaye birikmeye başlar.

- Tarımda makineleşmeyi sağlamak amacıyla 1923 de **tarım aletlerinin** ziraat bankası eliyle ithali ve **üreticiye gümrüksüz dağıtılması** kanunlaşır.
- Devlet hesabına buğday alım satımı başlar.
- Göçmenlere ve muhtaç çiftçilere yemeklik ve tohumluk buğday dağıtılır.

KURUMSALLAŞMA

- **25 Mart 1924**, Ziraat Vekaleti; “432 sayılı **Ziraat ve Ticaret Vekaletleri Teşkilî** Hakkında Kanun”la **Tarım Bakanlığı** kurulmuştur.
- **21.4.1924** tarihli ve 498 sayılı "**İtibari Zirai Birlikleri Nizamnamesi(Kooperatifler Kanunu)**" yürürlüğe konulmuştur.
- Bu kanuna dayalı olarak ilk tarımsal kooperatif 1927 yılında İzmir'de «İzmir İtibari Zirai Birliği" kurulmuştur.
- 1936 yılında Silifke kazasında **Tekir Çiftliği Tarım Kredi Kooperatifi** kurulmuştur. Gazi Mustafa Kemal **Atatürk**, bu kooperatife **kurucu ve 1 numaralı üye** ve ortak olmuştur. Bu kanunda köylünün kredi sorununa değinilmiştir.

KURUMSALLAŞMA (Devamı)

- Türkiye de 1923–1931 Döneminde faaliyet gösteren zahire ve hububat borsaları bulundukları bölgelerdeki fiyat farklılıklarını ortadan kaldırarak alıcı ve satıcının güvenle işlem yapmasını, ürünlerinin kalite ve değerlerinin sistemli bir şekilde belirlenmesini sağlamıştır.
- 29.10.1924 yılında 655 sayılı kanunla Ticaret Borsalarının kurulmasına başlanır ve 1925 yılında İstanbul Ticret Borsasında buğdayın okkası 19 kuruş 25 santimden satılmaya başlar.

KURUMSALLAŞMA (Devamı)

- Ziraat Vekaleti (Tarım Bakanlığı) (1924)
- Ticaret Borsları (1924)
- İtibari Zirai Birlikler (1924)
- İstatistik Genel Müdürlüğü (1930),
- Tekel Genel Müdürlüğü (1931),
- Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü (1935),
- Tapu Kadastro Umum Müdürlüğü (1936),
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (1937)'dür
- Toprak Mahsulleri Ofisi (1938)
- Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu (1938)

TARIMA DAYALI SANAYİİ

- Cumhuriyetin ilk yıllarında ATATÜRK ve devletin kurucu kadroları üç beyazlardan **un, akbez, şeker** ile üç karalardan **kömür, demir ve petrolü** ülke içi kaynaklardan temin etme politikalarına yönelmişlerdir.
- 17 Nisan 1934 yılında kabul edilen kanunla sanayiide planlı döneme geçilmiş ve Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı devreye konulmuştur.
- I. Beş Yıllık Sanayi Planı'nda tekstil sanayii, kendir-keten sanayii, suni ipek, selüloz ve kâğıt tesisleri, şeker sanayii, süngercilik ve gül sanayileri yer alır.

TARIMA DAYALI SANAYİİ (Devamı)

I. Beş Yıllık Kalkınma Planının uygulanmasına 1934 yılında başlanır.

Planda öngörülen tesisler beş yıl içinde tamamlanır.

1934 yılında Bakırköy Bez Fabrikası,

1935'te Kayseri Bez Fabrikası,

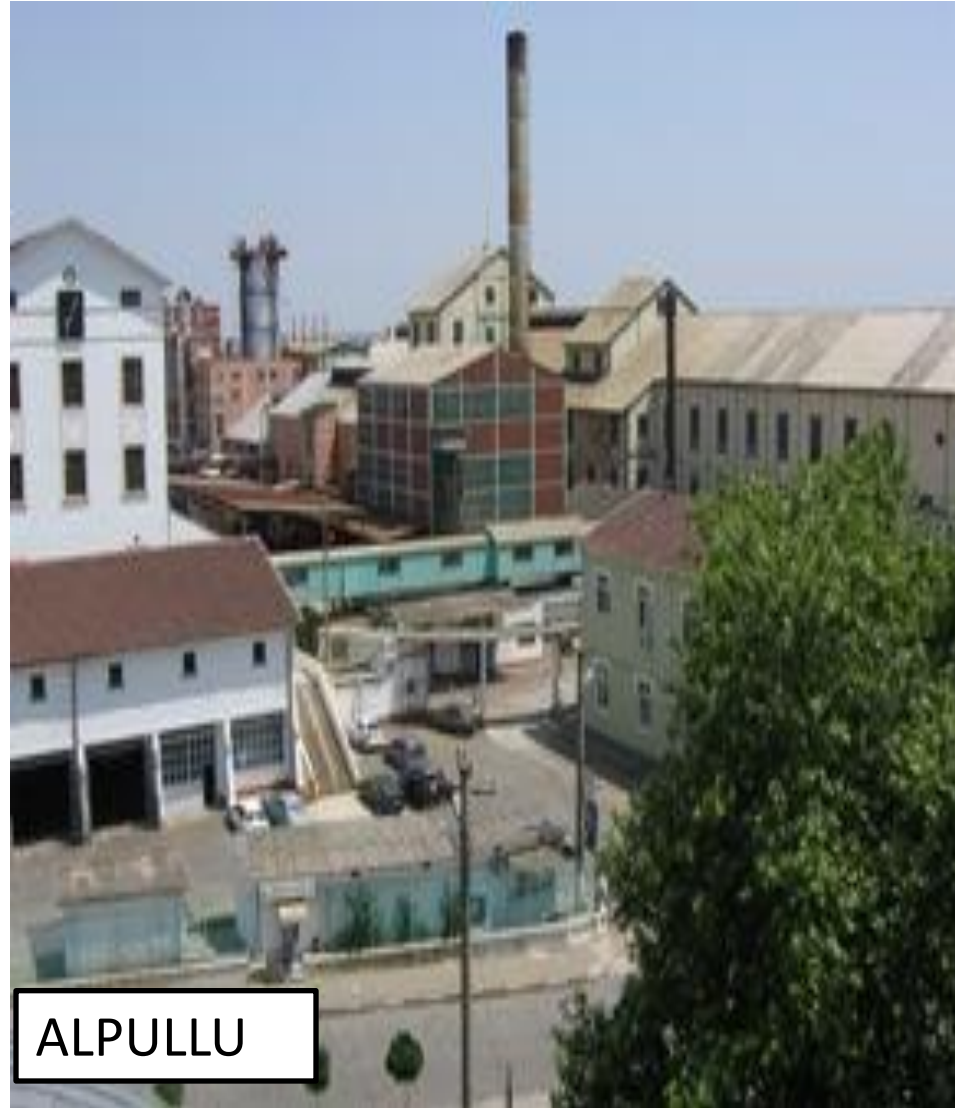
1937'de Nazilli Basma Fabrikası ile Ereğli Bez Fabrikası,

1938'de Gemlik Suni İpek Fabrikası, Bursa Merinos Fabrikası

1925'de Uşak ve 1926'da Alpullu'da şeker fabrikaları kurulmuş ve Pancar tarımı da genişlemeye başlamıştır.

UŞAK

ALPULLU

ESKİŞEHİR

TURHAL

TARIMA DAYALI SANAYİİ (Devamı)

1933'te Eskişehir Şeker Fabrikası

1934'de Turhal Şeker Fabrikası

olmak üzere devletin desteği ile iki fabrika daha kurulmuştur .

Uşak, Alpullu, Eskişehir ve Turhal'da kurulan bu dört fabrikanın yönetimi 1935 yılında Devlet bankalarının iştiraki ile kurulan TŞFAŞ'ne bu bırakılmıştır.

1925-1935 yılı arasında geçen bu on yıl şeker sanayinde kuruluş dönemi olarak isimlendirilmiştir.

TARIMA DAYALI SANAYİİ (Devamı)

- Türkiye’de pancardan şeker üreten **33 şeker fabrikası**, nişasta bazlı şeker üretimi yapan 5 şeker fabrikası olmak üzere toplamda 38 şeker fabrikası vardır.
- **Türkiye’deki Şeker Fabrikaları**
- **Pancardan Şeker Üreten Şirketler**
 1. Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (25 fabrika – Kamu)
 2. Adapazarı Şeker Fabrikası (Özel)
 3. Kütahya Şeker Fabrikası (Özel)
 4. Amasya Şeker Fabrikası (Özel)
 5. Kayseri Şeker Fabrikası (2 fabrika – Kayseri ve Boğazlıyan Özel)
 6. Konya Şeker Fabrikası (2 fabrika – Konya ve Çumra – Özel)
 7. Aksaray Şeker Fabrikası A.Ş., (Özel)
- **Nişasta Bazlı Şeker Üreten Şirketler**
 1. Cargill Tarım ve Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş.
 2. Amylum Nişasta Sanayi ve Ticaret A.Ş.
 3. PNS Pendik Nişasta Sanayii A.Ş.
 4. Tat Nişasta İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
 5. Sunar Mısır Ent.Tes. Sanayii ve Ticaret A.Ş.

TOPRAK DAĞITIMI

- Atatürk'ün 1936 ve 1937 yıllarında TBMM' sini açış nutuklarında hazırlıkların bittiğini ve Toprak Kanunun TBMM onayına sunulacağını gösteren beyanı vardır.
- Özetle Atatürk'ün toprak kanunlarının kısa bir zamanda çıkarılarak memlekette topraksız köylü bırakılmamasını istemektedir.
- Ancak Atatürk'ün ölümü ve araya II. Dünya Savaşının girmesi dolayısıyla bu büyük reform o dönemde tam olarak gerçekleşememiştir.

TOPRAK DAĞITIMI (Devamı)

- 1925'te çıkarılan başka bir kanunla Hükûmet, köylüyü topraklandırmak amacı ile bedelini yirmi yılda ödemek üzere toprak dağıtır.
- 1932–1933 yılları arasında 90.000 dönüm toprak dağıtmış, 1934 yılında bu miktar 6 milyon dönüme çıkarılmıştır.
- Daha kapsamlı olarak 1945 yılında çıkan kanunla topraksız çiftçilere toprak dağıtımı yapılmıştır.

GÜNÜMÜZDE DURUM

Bedelsiz Arsa ve Arazi Tahsisi ve Enerji Desteği

Bedelsiz Arsa ve Arazi Tahsisi ve Enerji Desteği

29/1/2004 tarih ve 5084 sayılı Kanun uyarınca, belirtilen illerde **en az on kişilik istihdam** öngören yatırımlar, devlete ait arazi veya arsaların üzerinde **kırk dokuz yıl süreli** bağımsız ve sürekli nitelikli **bedelsiz irtifak hakkı tesisi elde edebilirler**.

... fiilen ve sürekli olarak hayvancılık (su ürünleri yetiştiriciliği ve tavukçuluk dahil), organik ve biyoteknolojik tarım, kültür mantarı yetiştiriciliği ve kompostu, seracılık, sertifikalı tohumculuk ve soğuk hava deposu ile imalât sanayi, madencilik, turizm konaklama tesisi, eğitim veya sağlık alanlarında faaliyette bulunanların elektrik enerjisi giderlerinin yüzde yirmisi Hazinece karşılanır.

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA

- 10 Haziran 1933'de Ankara'da "**Yüksek Ziraat Enstitüsü**" kurulmuştur. "Madde: 2. Enstitü: Tabii İlimler, Ziraat, Baytar ve Ziraat Sanatları namıyla 4 fakülteden mürekkep akademik bir müessesedir. Ders okutur, kendi sahasında ilmi ve fenni araştırmalar yapar, rey ve fikirler verir ve neşriyatta bulunur".
- 1923-1938 arasında 3 adet **Orta Ziraat Mektebi** açılır
- 1931 yılında Eskişehir'de "**Dry Farming Deneme İstasyonunu**" kurmuştur. Eskişehir'e 45 km. uzaklıktaki 20.000 dönümlük Çifteler Örnek Çiftliğinde çalışmalar sürdürülmüştür.
- 1 Ocak 1938 tarihli ve 3308 sayılı kanunla Atatürk'ün yurdun çeşitli yerlerinde örenk çiftlikler kurmuştur.
- Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne girecek öğrencilere, çiftlikte staj yapma zorunluluğu getirilerek, tarım teknikleri ve tarım makinelerini kullanma konusunda yetiştirmeleri sağlanırmıştır.

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA

“ ... köylülerin gözleriyle görebilecekleri, çalışmaları için örnek tutacakları verimli, modern, pratik ziraat merkezleri kurulmak gerekir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

1 Kasım 1937'DE V. DÖNEM, 3.TOPLANMA YILINI
AÇILIŞ KONUŞMASINDAN

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA

(Bugünkü Durum)

Bu gün son açılanlarla Ziraat Fakültesi Sayısı 38 olmuştur.

Üniversitelerin Diğer Bölümlerinde de
Tarımsal Bilgiye Temel olacak araştırmalar yapılmaktadır.

Araştırma Enstitüleri

MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜLERİ (10 Adet)

Ankara (5), Bursa, Diyarbakır, İzmir, Trabzon
Yalova

-BÖLGESEL ARAŞTIRMA ENSTİTÜLERİ (10 Adet)

-KONU ARAŞTIRMA ENSTİTÜLERİ (28 Adet)

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA (Devamı)

Atatürk'ün Bizzat Kurduğu Örnek Çiftlikler

- Atatürk'ün sahiplerinden veya metruk mallar idaresinden satın aldığı Atatürk Orman Çiftliği hariç 6 çiftlik vardır.
- Ankara'da Orman, Yağmurbaba, Balgat, Macun, Güvercinlik, Tahar, Etimesut, Çakırlar çiftliklerinden oluşan "Orman Çiftliği"
- Silifke yakınında Tekir ve Şövalye Çiftliği,
- Tarsus'ta Piloğlu Çiftliği,
- Dört Yol'da Karabasamak Çiftliği ile büyük bir portakal bahçesi,
- Yalova'da Baltacı ve Millet Çiftliği.

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA (Devamı)

- “Mal ve mülk bana ağırlık veriyor. Bunları milletime bağışlamakla ferahlık duyacağım. İnsanın serveti kendi manevi kişiliğinde olmalıdır...” M.Kemal ATATÜRK
- Malum olduğu üzere, ziraat ve zirai iktisat sahasında fenni ve ameli tecrübeler yapmak maksadı ile, muhtelif zamanlarda, memleketin muhtelif mıntıklarında müteaddit çiftlikler tesis etmiştim...
- ... tasarrufum altındaki bu çiftlikleri, bütün tesisat, hayvanat ve demirbaşlar ile beraber hazineye hediye ediyorum.”

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK;

- 11 Haziran 1937 tarihli tezkere **çiftliklerini hazineye devreder.**

TOHUM ISLAHI VE ÜRETİMİ

- Türkiye’de çeşit geliştirme, tohumluk alanındaki ilk bilimsel çalışmalar 1925’lerden sonra Adapazarı, Adana, Eskişehir, Samsun, Nazilli **Tohum Islah İstasyonları** ile başlamıştır.
- 1933’te Ankara **Yüksek Ziraat Enstitüsü**’nün kurulmasıyla bilimsel nitelik kazanmıştır. Enstitü **tohumluk dağıtmıştır**.
- Tohum ıslah ve Üretimi daha sonra Devlet Üretme Çiftlikleri Gn. Md.’ne devredilmiştir.
- Türkiye’de süreç içerisinde **toplam 22 Devlet Üretme Çiftliği** (DÜÇ) kurulmuştur. Bu isim 01.03.1950 tarihli kanunla verilmiş ve önceki kurumların adları değişmiştir.
- Ceylanpınar DÜÇ(Urfa, 1937); Alparslan DÜÇ (Muş ,1949); Ulaş DÜÇ (Sivas, 1944) Iğdır DÜÇ (Kars, 1953), Silifke Tekir DÜÇ, Tarsus Piroğlu DÜÇ, Dört Yol Karabasmak DÜÇ, Yalova Baltan DÜÇ

TARIMSAL DESTEKLER

- 10 Haziran 1938’de kabul edilen 34–37 sayılı “Tütün ve Tütün İnhisarı Kanunun” ile tütün ekiminin nerede ve nasıl yapılacağı hakkında hükümler getirilmiştir.
- Türkiye’de tarımsal ürünlere ilk doğrudan müdahale ise 1932 yılında kabul edilen 2056 sayılı “Buğday Koruma Kanunu” ile başlamıştır.
- TMO başlangıçta hububat alımını üstlenmiş, zor yıllarda stoklar oluşturmuş ve hububat alım fiyatını hasattan önce ilan ederek fiyatlara müdahale edebilmiştir. Böylece çiftçi ürününü belli bir fiyatın altında satmaktan korunmuştur.

TARIMSAL DESTEKLER (Devamı)

- Bu dönemde Ziraat Bankası tarım sektöründe motor işlevini üstlenir. 1924 tarihli bir yasa ile banka 30 milyon TL sermayeli ve 99 yıl süreli bir anonim şirket olur. Bankaya tarımsal kredi yanında her türlü bankacılık faaliyetinde bulunabilme yetkisi tanınır. Bankanın sermayesi 1930 yılında 100 milyon TL' ye çıkarılır. 1926 yılında Zirai Kredi Kooperatifleri Kanunu ile tarımsal krediler yeniden düzenlenmiştir.

TARIMSAL DESTEKLER

(Bugünkü Durum)

Diğer Finansman Sağlama Yolları

- Akbank: Çiftçi Destek Paketi
- Denizbank: Tarım Bankacılığı Kredileri
- Danışmanlık Kuruluşları: AB Fonlarından Hibe Kredileri sağlama ve yatırım ortağı bulma
- Finansbank: Tarım Destek Paketi
- Garanti Bankası: Tarım Sektörüne Destek Kredileri
- İş Bankası: Küçük ve Orta Ölçekli Tarımsal İşletmeler Kredisi ve Traktör Kredisi
- Katılım Bankaları: Kar-Zarar Ortaklığı, Sermaye İştiraki ve Murabaha Modeli
- Vakıfbank: Organik tarım /sera üreticileri kredisi
- Ziraat Bankası: Bireysel Çiftçi Kredisi, İşletme Kredisi, Spot Tarımsal Kredi, Sözleşmeli Üretim Kredisi ve Sabit Faizli Traktör Kredisi
- Mikrokrediler
- Diğer Banka ve Finans Kuruluşlarının sağlayabileceği finansmanlar.

TARIMSAL DESTEKLER (Devamı)

1. Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği
2. Hayvancılık Desteklemeleri
3. Mazot, Gübre ve Toprak Analiz Desteği
4. Organik Tarım ve İyi Tarım Desteği
5. Sertifkalı Tohum,Fidan Kullanım ve Sertifkalı Tohum Üretim Destekleri
6. Tarımsal Danışmanlık Sistemi Katılım, Çiftlik Muhasebe Veri Ağı Sistemi Kayıt Destekleri
7. Araştırma Geliştirme Projeleri Destekleri
8. Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Fark Ödemesi Destekleri
9. Telafi Ödemeleri (Patates Siğıli Hastalığı Alternatif Desteği)
10. Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen diğerk destekler
(Tarım Sigortası Destekleri, Makine ve Ekipman Destekleri, Depolama, İşleme ve Pazarlama Teşvikleri v.b.)

TARIMSAL MEKANİZASYON (Devamı)

- Atatürk, çiftlikler kurarak, tarım alet ve makinelerinin kullanımını uygulamalı olarak gösterip, çiftçilere örnek olur.
- Cumhuriyet'in ilk dört yılında tarıma 2000 traktör girer.
- 1923-1938 arasında köylülere Hükûmetçe 200.162 liralık pulluk dağıtılır.
- 1940 yılına gelindiğinde sayılar: traktör 10.926, kultivatör 10926, traktör mibzeri 7.244, pancar mibzeri 519, biçer-döver 5618'dir
- Çeşitli nedenlerle **tarımsal mekanizasyonda istenilen sonuca ulaşamamıştır.**

TARIMSAL MEKANİZASYON

(Bugünkü Durum)

Türkiye Tarım Makinaları Dış Ticareti (Değer, Bin \$), 2006-2012

İhracat	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
TARMAKBİR	234.478,1	274.489,5	376.758,7	299.845,3	329.575,8	384.182,4	525.251,0
OAİB	221.355,4	273.991,7	379.676,0	305.972,5	340.280,1	403.415,9	544.976,0
ITC	241.878,0	295.220,0	399.694,0	319.300,0	361.014,0	422.945,0	562.319,0
İthalat	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
TARMAKBİR	444.425,1	380.367,6	337.583,4	196.292,6	387.878,0	701.785,4	638.596,0
OAİB	518.174,8	443.580,9	379.943,8	240.193,8	463.072,1	745.261,7	
ITC	489.177,0	412.217,0	378.758,0	235.468,0	455.614,0	752.851,0	668.017,0

GENEL DURUM

1940'lı Yıllar

- İkinci dünya savaşını da içine alan 1940'lı yıllar Türk tarımı ve çiftçisi için zor yıllar olmuştur.
- Bu dönemde devlet vergileri artırmak ve çeşitlendirmek zorunda kalmıştır. Aşar vergisine benzer bir vergi getirilmiş ve tekrar kaldırılmıştır. Sayım vergisi üreticiyi olumsuz etkilemiştir.
- Bu dönemin tarım açısından en önemli özelliği 1945 yılındaki geniş çaplı toprak dağıtımıdır.

GENEL DURUM

1950'li-1960'lı Yıllar

- 1950-1959 yıllarında tarımda hızlı bir gelişme gerçekleşmiştir.
- Traktör ve tarım alet makinaları sayısı artmış,
- İşlenen tarım alanları genişlemiştir,
- Sulama projeleri geliştirilmiş,
- Tarımsal kredilerin artmış,
- Pazara yönelik üretim canlanmış,
- Verimlilik yükselmeye başlamıştır.
- 1963 yılından itibaren “beş yıllık kalkınma planları” hazırlanarak kalkınmada planlı döneme geçilmiştir.
- Bu kalkınma planlarına uygun olarak bütçe imkanları dahilinde tarımsal altyapı ve kırsal bölgede hizmetler sürdürülmüş, sulama projeleri başlatılmıştır.

GENEL DURUM

1970'li-1980'li Yıllar

- 1970'li yıllarda tarımda büyük değışikler gerçekleşmemiştir.
- Gerek siyasi çalkantılar gerek se Kıbrıs Savaşı ve Ambargolar tarımsal gelişime engel olmuştur.
- 1980 sonrası ihracata dayalı büyüme politikalarına yönelinmiştir.
- 1980'li yıllar tarım ve gıda sektörlerinde yeniden yapılanma dönemidir.
- Açık piyasa düzenine geçmiştir.
- Özelleştirmeler gerçekleştirilmiştir.
- Tarımı yönlendiren kurumların özelleştirilmesi, istihdam alanlarının daralması, toprak alanlarının azalması ve ithalat paylarının artması gibi durumlar tarım kesimini olumsuz etkilemiştir.
- Bu dönemde kırsal kalkınma projeleri ve tarımsal yatırım-işleme hibe destekleri dikkat çekmektedir.

GENEL DURUM

1990'lı Yıllar

- 1990 lı yılların dikkat çekici yanı Türkiye'nin DTÖ ve AB ile ilgili yükümlölükler gereği bir geçiş dönemi olmasıdır.
- Türkiye, 1994 yılında DTÖ' unun tarım anlaşmasını imzalayarak dünya genelinde belirlenen tarım politikalarına uyma yükümlölüğü altına girmiştir.
- Bu çerçevede uluslararası ticaretin daha da serbestleşmesi için, serbest ticareti bozucu nitelikteki **tarımsal desteklerin azaltılması**, ticarete haksız rekabete neden olan **ihracat teşviklerinin** azaltılması ve belirlenecek bir süre sonunda kaldırılması, iç pazarların korunmasına yönelik **gümrük vergilerinin azaltılması**, tarımsal politikaların belirleyicisi olmuştur.

GENEL DURUM

1990 sonu ve 2000'li Yıllar

- Türkiye 1999 yılında yeniden çok ciddi bir ekonomik dar boğaza girmiş, kamu sektörünün borç stoku sürdürülemez noktaya gelmiş ve **IMF ile niyet mektubu imzalamak** zorunda kalmıştır.
 - Niyet mektubunda tarımla ilgili maddeler arasında:
 - Arazi miktarını temel alan **Doğrudan Gelir Desteği** Sistemine geçilmesi,
 - Tahıl, tütün ve şekerpancarı fiyatlarının dünya fiyatları ile uyumlu hale getirilmesi ve zaman içinde **destekleme alımlarının kaldırılması**,
 - Tarım Satış Kooperatifleri işletmelerinin ve Seker Fabrikalarının **özelleştirilmesi**,
 - Kredi sübvansiyonlarının** aşamalı olarak kaldırılması,
 - Gübre ve diğer **girdi sübvansiyonlarının 3 yıl içinde tamamen kaldırılması** gibi önlemler yer almaktadır.
- Tarım kesimi 2000'li yıllara bu ağır şartlarla girmiştir.

GÜNÜMÜZ VE GELECEK

- 9 Kalkınma Planı, *“İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB’ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye”* vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır.
- Plan dönemi AB mali takvimi dikkate alınarak 2007-2013 yıllarını kapsayacak şekilde 7 yıllık olarak belirlenmiştir.

GÜNÜMÜZ VE GELECEK

9. Kalkınma Planı (2007-2013) Çerçevesinde Tarıma Yönelik Politikalar:

1. AB'ye uyum için stratejilerin geliştirilmesi
2. Orta ve uzun vadeli politikaların geliştirilmesi
3. **Arazi ve doğal kaynak kullanım etkinliğinin artırılması**
4. **Tarım Bilgi Sisteminin geliştirilmesi**
5. **Pazarlama politika ve stratejilerinin yenilenmesi**
6. **Stratejik ürünlerle ilgili mevzuat düzenlemelerinin yapılması**
7. **Destekleme ve teşviklerin çeşitlendirilerek devam ettirilmesi**
8. **Üretim girdilerinin maliyetlerinin düşürülmesi**
9. **Yerli Ar-Ge yapısının güçlendirilmesi, yerli teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması**
10. **Tohumculuğun geliştirilmesi**
11. **Katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi**
12. **Bölgesel üretim desenlerinin belirlenmesi ve uygulanması**
13. **Yaş sebze ve meyve üretiminin yaygınlaştırılması**
14. **Organik üretimin artırılması**
15. **Yeni teknolojilerin kullanımı ile ilgili tedbirler alınması**
16. **Üreticinin bilinç ve beceri düzeyinin yükseltilmesi**

Bölgesel üretim desenlerinin belirlenmesi

“... Memleketi; iklim, su ve toprak verimi bakımından, ziraat bölgelerine ayırmak icap eder...”

Mustafa Kemal ATATÜRK

1 Kasım 1937'DE V. DÖNEM, 3.TOPLANMA YILINI
AÇILIŞ KONUŞMASINDAN

Bölgesel üretim desenlerinin belirlenmesi

TARIM HAVZALARI

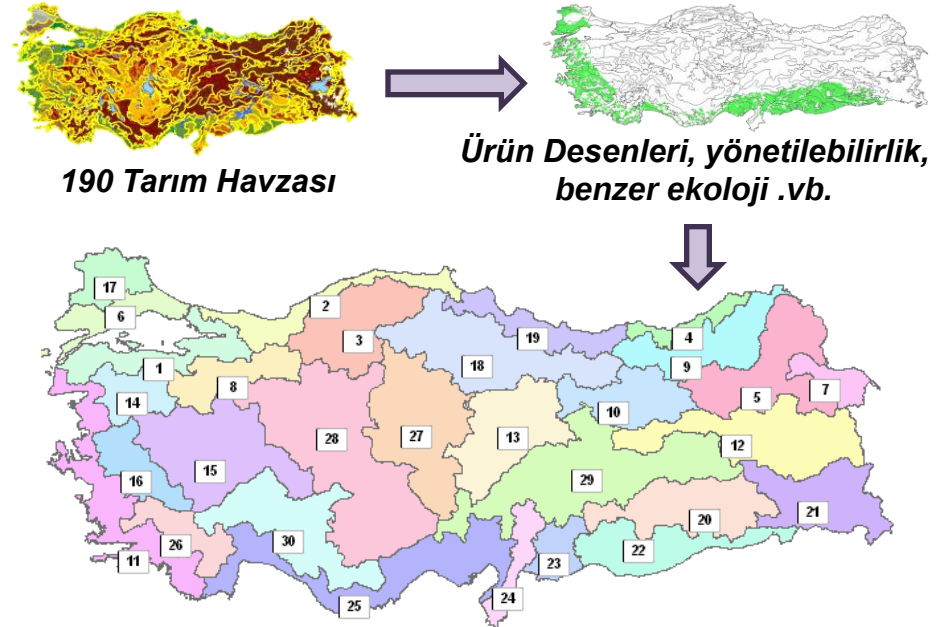
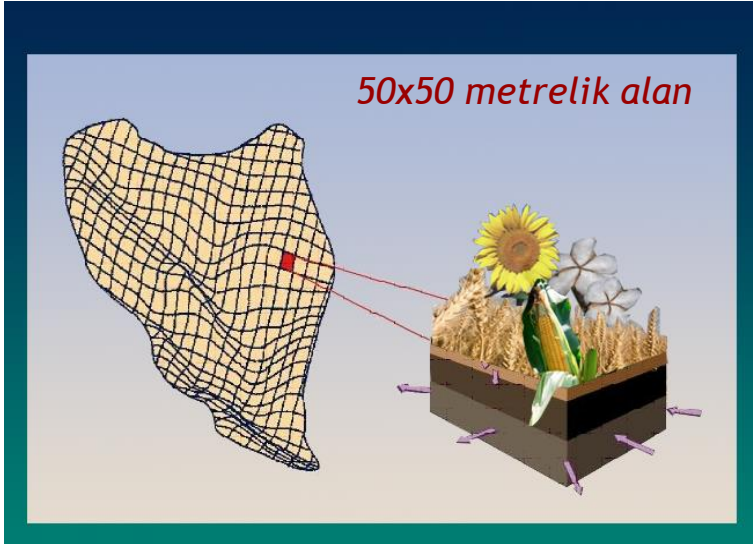

Bölgesel üretim desenlerinin belirlenmesi

- **Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli** ile tarım envanteri oluşturulmuştur.
- **528 Milyon veri** kullanılarak **30** tarım havzası belirlendi.

AMAÇ

Sağlıklı tarım politikası ve üretim planlamasının oluşturulması

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Yaş sebze ve meyve üretiminin yaygınlaştırılması

Örtü Altı Üretim Alanı ve Miktarı

[illegible]

Katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi

TÜRKİYE’NİN DÜNYADA LİDER OLDUĞU ÜRÜNLER (2013)

Sıralama	Ürünler	Dünya Üretimi* (ton)	Türkiye Üretimi** (ton)	Üretimdeki Payımız(%)
1	FINDIK	858.697	549.000	64
	KİRAZ	2.294.455	494.325	21,5
	İNCİR	1.117.452	298.914	26,7
	KAYISI	4.111.076	780.000	19
	AYVA	596.532	139.311	23
2	VIŞNE	1.348.628	179.752	13
	KESTANE	2.009.487	60.019	3,0
	KAVUN	29.462.541	1.699.550	5,8
	KARPUZ	109.278.714	3.887.324	3,6
	HIYAR	71.365.573	1.754.613	2,5
3	NOHUT	13.118.698	506.000	3,9
	ANTEP FISTIĞI	916.921	88.600	9,7
	BİBER	31.171.567	2.159.348	6,9
	ELMA	80.822.520	3.128.450	3,9
4	CEVİZ	3.458.046	212.140	6
	ZEYTİN	20.396.699	1.676.000	8,2
	DOMATES	163.963.770	11.820.000	7,2
	FASULYE (TAZE)	21.365.119	632.301	3
	ISPANAK	23.231.898	220.274	1,0
	MERCİMEK	4.975.621	417.000	8,4
	HAŞHAŞ (Tohum)	64.522	19.244	30
5	ÇAY(KURU)	4.818.000	225.000	4,7
	PATLICAN	49.418.212	826.941	1,7

Dünya Üretiminde ilk 10 içerisinde olan ürünler :

Arpa (6), Ş.Pancarı (6),Kuru Soğan (6),Greyfurt (altıntop) (6), Armut (6), Aspir(7), Limon (7), K.Pamuk(8), Çavdar (8), Ayçiçeği(8), Buğday (10), Patates (13)

Kaynak: *FAO, **TÜİK

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

-Türkiye 186 ülkeye 1.536 çeşit tarımsal ürün ve yarı işlenmiş ürün ihraç eden bir ülke konumuna ulaşmıştır.

**-62 Milyar Dolara ulaşan Tarımsal GSYH ile Türkiye,
Dünya'da 7'inci sıraya,
Avrupa'da 1'inci sıraya yükselmiştir.**

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

TÜRKİYE DÜNYADA;

16. Büyük Ekonomi **7.** Büyük Tarımsal Ekonomi

TÜRKİYE

DÜNYA TARIMSAL ÜRETİMİNDE;

Fındık, Kayısı, kiraz, Vişne, haşhaş ve Ayva'da

En Büyük Üretici

Kavun, Karpuz, Çilek, Hıyar ve İncir'de

2.Büyük Üretici

Nohut, Mercimek, Zeytin, Elma, Çay, Domates, Antep Fıstığı, Ceviz, Koyun sütü, Patlıcan, Şekerpancarı ve Bal'da

3-5. Büyük Üretici

Arpa, Üzüm, Şeftali, Mandarin, Limon, Badem, Zeytinyağı ve Koyun eti'nde

6-10. Büyük Üretici

DÜNYA TARIM ÜRÜNLERİ İHRACATINDA;

Fındık içi, Kuru Kayısı ve Üzüm, İncir ve Ayva'da

1. Sırada

Buğday unu, Kiraz ve Yoğurt'ta

2.Sırada

Makarna, Mercimek, limon, Mandarin, Portakal, Nohut, Konserve Zeytin, Domates ve Hıyar'da

3-5. Sırada

Üzüm, Tütün, Kestane, Zeytinyağı, Çilek, Patlıcan ve Şeftali'de

6-10. Sırada

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Mevzuat düzenlemelerinin yapılması

- **Tarım Strateji Belgesi**

- **14 Temel Kanun**

-
• Tarım Kanunu• Gıda Kanunu• Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu• Organik Tarım Kanunu• Tarım Sigortaları Kanunu• Tohumculuk Kanunu• Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu• Bitki Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun• Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu	• Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu• Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kanunu• T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatifleri Tarafından Kullandırılan Grup Kredilerinden Doğan Kefaletin Sona Erdirilmesi Hakkında Kanun• Türkiye Ziraat Odaları Birliği Kanununda Değişiklik• Biyogüvenlik Kanunu• Veterinerlik Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu
-

- **Tarımda Derinlik Analizi**

- **Tarımda Vizyon 2013-2017**

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Gıda Kontrol Laboratuvarlarının Bölgesel Dağılımı (Adet)

Bölgeler	Kamu	Özel	Toplam
Marmara	7	30	37
Akdeniz	6	18	24
Ege	4	20	24
Karadeniz	10	4	14
İç Anadolu	6	4	10
Doğu Anadolu	5	1	6
G. Doğu Anadolu	3	2	5
Toplam	41	79	120

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Destekleme ve teşviklerin çeşitlendirilerek devam ettirilmesi

KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ

- Tarımsal ürünlerin işlenmesi,
- Paketlenmesi,
- Depolanması ile ilgili yatırımlara
- Alet-Ekipman alımlarına
- Basınçlı sulama yatırımlarına

**%50 HİBE DESTEĞİ
VERDİK
YATIRIMLARIN
ÖNÜNÜ AÇTIK**

KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİYLE;

3.457 tesis bitti,
581 proje devam ediyor
707 Milyon TL Hibe verildi,
42 Bin istihdam sağlandı.

MAKİNE EKİPMAN ALIMINDA;
160.561 alet-makine desteklendi,
625 Milyon TL hibe ödendi.

**2015 yılında kadar devam edecek destekler ile;
3.000 yeni tesis, 30 Bin yeni istihdam hedeflendi**

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Kurulan İşletmeler

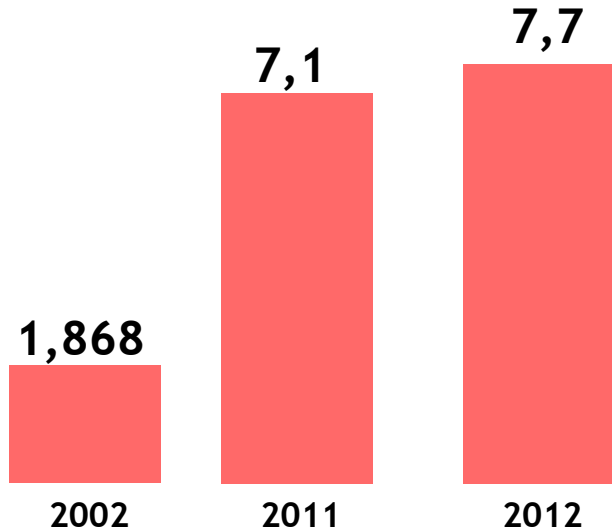
Konusu	İşletme Sayısı
Bitkisel Ürün Paketleme ve İşleme	1.565
Hayvansal Ürün Paketleme ve İşleme	813
Tarımsal Ürün Depolama	330
Alternatif Enerjili Sera	252
Soğuk Hava Deposu	286
Su Ürünleri İşleme ve Paketleme	34
Basınçlı Sulama	629
Hayvansal Orijinli Gübre İşleme ve Paketleme	7
Koyun, Keçi, Manda Yatırımları	36
Alternatif Enerji Üretimi	3
TOPLAM	3.955 (Yeni Tesis 2.611 Teknoloji
Yeni Tesisi 2.611, Teknoloji Yenileme 1032, Tamamlama 312	

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Destekleme ve teşviklerin çeşitlendirilerek devam ettirilmesi

TOPLAM TARIMSAL DESTEKLER

(Milyar TL)

2002-2012 DÖNEMİNDE;

Toplam Destekler	3,1 kat
Fark (Prim) Ödemeleri	12 kat
Hayvancılık Destekleri	26 kat artırıldı...

- Mazot - Gübre
- AR-GE
- Arıcılık, Su Ürünleri
- Kuraklık
- Hububat, Baklagil Prim
- Toprak Analizi
- Organik Tarım
- İpekböcekçiliği
- Tarım Sigortası
- Kırsal Kalkınma % 50 hibe
- Sertifikalı Tohum, Fidan
- Hayvancılığa faizsiz kredi
- Sulamaya faizsiz kredi
- %50 Hibe

DESTEKLERİ VERİLDİ...

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

TARIMSAL KREDİ MİKTARI

(Ziraat Bankası + Tarım Kredi Kooperatifleri)

(Milyar TL)

22,3

16

0,529

2002

2010

2011

KREDİLERİN GERİ DÖNÜŞ ORANI

2011

Ziraat Bankası

%99

Tarım Kredi Koop.

%98

- Tarımsal Kredi Faiz oranı
2012 yılı % 0 - 7.5
Sulama ve hayvancılık % 0 Diğer
% 5 - 7,5

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Stratejik ve ihtiyaç duyulan ürünlerde üretimin artırılması

Ürün Grupları	Ürünler	Üretim (ton)	
		2012	2023
Tarla Bitkileri	Buğday	20.100.000	25.000.000
	Arpa	7.100.000	10.000.000
	Mısır	4.600.000	6.000.000
	Çeltik	880.000	1.000.000
	K. Fasulye	200.000	400.000
	Pamuk	2.320.000	3.000.000
	Ayçiçeği	1.370.000	1.800.000
	Patates	4.795.122	5.000.000
Meyveler	Elma	2.888.985	3.600.000
	Kayısı	760.000	950.000
	Kiraz	470.887	700.000
	Zeytin	1.820.000	2.750.000
	Portakal	1.661.111	2.300.000
	Mandarin	874.832	1.400.000
	Ceviz	203.212	300.000
Sebzeler	Domates	11.350.00	13.000.000
	Karpuz	4.022.296	5.000.000

Yağlı tohumlu bitkiler hedefi: 5.4 milyon ton

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Tohumculuğun geliştirilmesi

Sertifikalı Tohumluk Üretimi 1 milyon Ton'a Çıkarılacaktır.

Sertifikalı tohumluk ihtiyacı : 2.7 milyon ton

İhtiyacı karşılama oranı : % 30

Özel sektör üretimi artırılacak, ihracat ithalattan fazla olacak,
Uluslararası piyasalarda söz sahibi olunacaktır.

Doku Kültürü ile tohumluk, fide, fidan üretimi desteklenecektir.

(İşletme sayısı 27'ye çıkmıştır)

BUGÜNKÜ DURUM (Devamı)

Organik üretimin artırılması

Organik tarım ve İTU üretimi artırılacak

Organik tarımsal üretim alanının genel tarım alanı içindeki payı %1.8'den %5 çıkarılacak.

İTU alanı ise her yıl %20 artırılacak

İşlemesiz Tarım Yaygınlaştırılacak,

Toprak işleme maliyetini %50 ve üzerinde **azaltan** işlemesiz tarım 13 bin hektar alanda başlatıldı.

Bugüne kadar 8 ilde 6 bin hektar alanda uygulandı.

2023 yılında 45 ilde 100 bin hektar hedeflendi

Arazi ve doğal kaynak kullanım etkinliğinin artırılması

Jeotermal enerjiye dayalı örtü altı üretim artırılacak

(Afyon, Aydın, Denizli, Diyarbakır, İzmir, Kırşehir, Konya, Kütahya, Manisa, Şanlıurfa, Yozgat)

Ülkemiz dünyada 7. Avrupa ise 1. sırada jeotermal potansiyele sahiptir. 35-40 °C'nin üzerinde olan 170 jeotermal saha vardır.

Mevcut Durum

Jeotermal enerji ile ısıtılan sera 250 hektar

Üretim 50 bin ton

Üretim alanı 2.500 hektara ve üretim miktarı 500 bin tona çıkarılacaktır.

Arazi ve doğal kaynak kullanım etkinliğinin artırılması

- ✓ Havza bazlı desteklerle üretimde ürün ihtisas havzaları oluşturulacaktır.
- ✓ İşletme büyüklüğü artırılacaktır.
Ortalama 6 hektardan, 2023 yılında 17.5 hektar'a çıkarılacak
- ✓ Toplulaştırma çalışmaları tamamlanacaktır.
- ✓ Sulu şatlardaki tarım alanı artırılacaktır.
5.4 milyon hektar' dan, 2023 yılında 8,5 milyon hektara çıkarılacak

Orta ve uzun vadeli politikaların geliştirilmesi

Sözleşmeli Üretimin Yaygınlaştırılması

İç ve dış pazarlara yönelik yaş meyve ve sebze 100 bin hektar alanda Sözleşmeli Üretim desteklenerek,

Hedef

Üretim alanı

600 bin hektar

Üretim miktarı

15 milyon ton' a çıkarılacak

Toplam 44,5 milyon ton yaş meyve - sebze üretiminin % 30'u sözleşmeli üretim kapsamına alınması hedeflenmektedir.

Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi

- Gıda Sanayi
 - Et ve Et Ürünler Sanayi
 - Süt ve Süt Ürünleri Sanayi
 - Meyve ve Sebze İşleme Sanayi
 - Bitkisel Yağ ve Ürünleri Sanayi
 - Un ve Unlu Ürünler Sanayi
 - Şeker ve Şekerli Ürünler Sanayi
 - Su Ürünleri Sanayi
- Yem Sanayi
- Ambalaj ve Paketleme Sanayi
- Dokuma ve Deri Sanayi
- Enerji Üretimi

Tarıma Bağlı Sanayinin Geliştirilmesi

- Tarım Alet ve Makineleri
- Sulama Sistemi Elemanları
- Diğer Girdilerin Üretimi
 - Kimyasal Gübre
 - Organik ve Organomineral Gübre
 - Tarım İlacı
 - Tohumluk, Fide, Fidan, Damızlık

Yeni teknolojilerin kullanımı

Tarım Gıda Hayvancılık Bakanlığı Tarımsal İzleme Bilgi Sistemi (TARBİL) Projesi

İTÜ Tarım ve Çevre Bilişimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

İnternet, Türkcell, Vodafone

Zirai Meteorolojik İstasyonlar

Tahminler

[Zirai Tahmin Raporu](#)

[Zirai Don](#)

[Hasat Zamanı Tahmini](#)

Analiz

[Bitki Soğuğa ve Sıcağa Dayanıklılık](#)

[Referans Toplam Buharlaştırma \(ETO\)](#)

[Uygun Ekim Zamanı](#)

[Fenoloji Har](#)

Orta ve uzun vadeli politikaların geliştirilmesi

TARIMSAL GSYİH

- 2011 61,8 Milyar \$
- Hedef 150 Milyar \$...

TARIMSAL İHRACAT

- 2011 15,3 Milyar \$
- Hedef 40 Milyar \$...

Türkiye, dünyada **tarımsal ekonomik büyüklük** açısından,

- 2002 yılında Avrupa'da 4. Dünyada 11. sırada
- 2011 yılında Avrupa'da 1. Dünyada 7. sırada

2023 Hedefi
Dünyanın İLK 5 ÜLKESİ
arasında yer almak...